

"AUREL VLAICU" UNIVERSITY OF ARAD
FACULTY OF THEOLOGY
DOCTORAL SCHOOL – DOMAIN OF THEOLOGY

**THE MYSTERY OF THE CHURCH AND THE SACRAMENTAL
IMPLICATIONS IN THE THEOLOGICAL DIALOGUE**
BETWEEN ORTHODOX CHURCH AND
ROMAN CATHOLIC CHURCH
THESIS SUMMARY

SCIENTIFIC ADVISOR:

Rev. Prof. Dr. Ioan TULCAN

PHD CANDIDATE:

Ioan-Veniamin GEOLDEŞ

2017

SUMMARY

The present paper aims to analyze, from the perspective of Orthodox theology, how the ecclesiological doctrine and its sacramental implications are reflected in the official theological dialogue between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church. Our approach is to be a synthesis in the field of dogmatic theology of the most important ecclesiological and sacramental aspects reflected in the bilateral theological dialogue, but also a minimal contribution to a better knowledge of Orthodox-Roman Catholic theological dialogue in the space of the Romanian Orthodox theology . This scientific approach was based, first of all, on the documents and joint statements adopted at the plenary sessions of the Joint International Commission for Theological Dialogue between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church, but also considered the manner in which those documents were received by the two Churches engaged in dialogue. Between 1980 and 2016, six theological convergence statements were published: 1) “The Mystery of the Church and the Eucharist in the Light of the Holy Trinity” (Munich, 1982); 2) “Faith, Sacraments and the unity of the Church (Bari, 1987); 3) “The Sacrament of Order in the sacramental structure of the Church, with particular reference to the importance of the apostolic succession to the sanctification and unity of the people of God” (Valamo, 1988); 4) “Uniatism: Method of Union of the Past and the Present search for full communion” (Balamand, 1993); 5) “Ecclesiological and canonical consequences of the sacramental nature of the Church: ecclesial communion, conciliarity and authority” (Ravenna, 2007); 6) “Synodality and primacy during the first millennium. Towards a common understanding of the unity of the Church”(Chieti, 2016). Also, the paper will not ignore the generous secondary literature, quite generous, accessible in specialized magazines in the country and abroad. A positive aspect of this work is given by the recourse to the rich Western theological literature, largely hardly accessible to the Romanian theological space.

By treating this PhD thesis entitled "The mystery of the Church and the sacramental implications in the theological dialogue between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church", we have tried to evaluate, from the perspective of Orthodox theology, in a constructive but still critical, ecclesiology and sacramental doctrine in the light of the common theological documents adopted in the Orthodox-Roman Catholic Dialogue (1980-2016). Such an approach was not at all easy to achieve if we take into account that, as it results from a simple review of the material used, the bibliography devoted to the theme has

been accessible to us in a significant proportion in foreign languages. The present work, through the multitude, the richness and the complexity of the themes approached, necessarily implies the briefly highlighting of the most important conclusions.

The methodology used in the elaboration of this doctoral thesis is complex and diverse. For a more accurate assessment of the ecclesiology of the common theological documents, we used in our approach several research methods: textual analysis, synthetic method, historical method, comparative method, ecumenical method. On the other hand, we have recourse to the historical method in the first chapter of our work in which we highlighted the most significant moments of ecumenical opening between the representatives of the Orthodox and Roman Catholic Church. Nor was the analytical method omitted, following the way in which a certain theological coordinate was received both in the common theological documents and in the specialized theological literature. Concerning the dialogue between Orthodox theology and Roman Catholic theology, another method used was the comparative approach, but overcoming the approach of confessionalism in which the emphasis was only to emphasize the divergences, accentuating, according to the positive methodology of the bilateral theological dialogue in its first stage (1980-1988), and the common elements, which unite the two Churches.

With regard to the structure and content of the paper, the present paper comprises four parts, with several chapters and subchapters. In a first chapter we reviewed the most important ecumenical moments that took place between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church from the mid-twentieth century until the official initiation of the theological dialogue. It is about the so-called dialogue of love, which aimed primarily at changing the perspectives between Orthodoxy and Roman Catholicism and the official launch of theological dialogue. In the second chapter I considered necessary a brief presentation of the structure and theological content of each adopted common document. The next chapter, the most extensive of our work, deals with the ecclesiological issue, our approach focusing on the following aspects: the ecclesiological concepts encountered, the theology of the local Church and its relation with the universal Church, the unity of the Church and the extremely contemporary theme of the synodality and the authority of the Church, the latter part being the most extensive. It follows, logically, the part dedicated to the sacramental nature of the Church. The sacraments of the Initiation, the sacrament of the Eucharist - a central theme in the theological dialogue - were touched here, and the sacrament of the Order as an Orthodox Theological study of the Valamo document. In the last part of the paper, we intend to illustrate the theological aspects of the theological dialogue and the way of

receiving these theological documents in the official framework of the Romanian Orthodox Church and of the Roman Catholic Church.

As far as the stage of research in the literature is concerned, as far as our documentation possibilities are concerned, we have to mention that some studies and articles on the subject have appeared in the West, in journals or symposium volumes, but they are by their very nature summarising and they mirror only an ecclesiological aspect reflected in theological dialogue or refers to the manner in which a certain ecclesiological or sacramental coordinate is received within a certain theological convergence document. We have no knowledge of specialized works that would present the ecclesiological-sacramental doctrine as a whole in light of the six theological documents. However, in the Occident there appeared certain specialized papers on the Orthodox-Catholic theological dialogue but treated from other perspectives. First of all, we mention Roman Catholic theologian Patrice Mahieu with an extensive doctoral thesis: „L'identité ecclésiale au défi des dialogues théologiques bilatéraux. Étude comparative de l'histoire et de la méthodologie du dialogue entre l'Église Catholique et l'Église Orthodoxe (1976-2000) et du dialogue entre la Communion anglicane et l'Église Catholique (1967-1991), Paris, 2012, in 4 volumes. The paper is a historical and analytical study of the two bilateral dialogues as well as a comparison between the two methodologies. The thesis impresses with the unpublished documents (documents of the Joint international Commission, working papers, notes during plenary sessions, letters) collected from the Roman Catholic theologian's archive fund Emmanuel Lanne, a Catholic member of the Joint International Commission. The extremely well-documented work was not treated from the perspective of dogmatic theology, being more a chronological analysis of the theological dialogue for the period 1980-2000, with all that is supposed to be: plenary sessions, drafting documents by highlighting the methodological course, from Meetings of the Joint Subcommittees, the Coordination Committee and then the Joint International Commission. Adriano Garuti, in the work of the Primacy of the Bishop of Rome and the Ecumenical Dialogue, San Francisco, 2004, also summarizes the ecclesiology of the first four theological documents, but only from the perspective of the relationship with the central theme of the work, the primacy of the Bishop of Rome, Munich (1982) and Valamo (1988). Also, A. Garuti insisted on the primacy in the Church and on the papal primacy, but only from the perspective of the first four theological documents, which only touched the theme of primacy in the Church (the last paragraphs of the Valamo document 52-56). The documents from Ravenna (2007) and from Chieti (2016) are specifically focused on primacy in the Church. In the Romanian theology we mention the Ph.D. thesis in Canon Law of Pr. Irimie

Marga, entitled "In love and truth. Orthodox-Catholic official theological dialogue, from Rhodes to Balamand". This paper details the way in which the first seven plenary sessions took place, making comments on them from the perspective of church law. Marga's Thesis also contains the full translation of the first four bilateral theological documents. However, the work of the Romanian canonist does not analyze the dogmatic aspects of the theological convergence documents: the ecclesiology of communion, the local Church and the relation with the universal Church, the unity of the Church, the sacrament of the Eucharist, the Sacrament of Order.

We can find secondary information in all theological comments that have appeared on common documents drafted by members of the Joint International Commission or theologians concerned with theological dialogue. The ecclesiology and sacramental doctrine of theological documents is reached tangentially in the studies and articles of the following theologians: Yaroslav Z. Skira, Dimitar Arnaudov, Frans Bouwen, Joseph Famerée, André de Halleux, Emmanuel Lanne, Ioannis Zizioulas, Hillarion Alfeyev, Michel Stavrou, Hervé Legrand, Jean Marie Roger Tillard, Kallistos Ware, and among the Romanian theologians we mention Irimie Marga, Antonie Plămădeală, Ioan I. Ică jr, Sorin Șelaru, etc.

The present paper is structured, as we have already mentioned, in four major parts, with several chapters and subchapters. In the first part of our work (the first two chapters), we considered drawing an overview of the relations between the two Churches from the second half of the twentieth century to the beginning of the official theological dialogue. Such a scientific approach is extremely useful in understanding the factors behind the attempts to bring the two churches closer together, and then in initiating the formal theological dialogue since 1980. A true paradigm shift in the relations between the two Churches can be noticed from Pope John XXIII (1958-1963) and Ecumenical Patriarch Athenagora I (1948-1972). Researchers are consistent in asserting the pioneering roles of the two protagonists, but also their successors in the two chairs, in setting up an ecumenical climate conducive to the onset of official theological dialogue. The presentation of the different ecumenical moments and contacts preceding the beginning of the theological dialogue between the two Churches beginning with the emphasis of the ecumenical opening of the Roman Catholic Church in the middle of the 20th century and continuing to highlight the contribution of the Orthodox Church to initiating the dialogue with the Roman Catholic Church is the fundamental theme of this prime part. We also outlined, in general terms, the structure and the theological content of each document adopted to better highlight the fundamental theological coordinates

The third chapter of this work presents the ecclesiology of bilateral theological documents. In the first part there were briefly approached some ecclesiological concepts found in the theological documents: ecclesiology of communion, eucharistic ecclesiology, ecclesiology of the sister churches. The coexistence of these ecclesiological currents and concepts within common documents and their varied reception amongst specialists has prompted us to focus our attention on them. First of all, the ecclesiology of these theological documents is an ecclesiology of communion. The ecclesiology of communion was revalued, both in Orthodox theology and Roman Catholic theology in the second half of the twentieth century, thus marking a renewal of the Church's life and theological discourse. The participants in the theological dialogue analyzed the ecclesiology in the light of the Trinitarian mystery, in relation to its Archetype, with the Holy Trinity. The Church can not be truly understood unless it is linked to this trinitarian perspective. Since the first plenary session in Patmos-Rhodos in 1980, the Joint Theological Dialogue Commission has drawn the fundamental coordinates of this iconic way of thinking. Certain theological documents (particularly the Munich and Ravenna documents) also feel an influence of the Eucharistic ecclesiology. Regarding the concept of "Eucharistic ecclesiology" applied to the common theological documents, a concept that also includes certain limits and unilateral interpretations, however, we must strongly emphasize the fact that this theological concept marked significant qualitative progress towards the standard concept developed by The Russian theologian Nikolai Afanasiev, benefiting from the corrections of famous Orthodox and Roman Catholic ecclesiologists (Ioannis Zizioulas, Dumitru Stăniloae, Jean Marie Roger Tillard, Emanuel Lanne, etc.).

Another ecclesiological concept encountered in the Munich and Balamand documents refers to the expression "Sister Churches". This ecclesiological expression of "Sister Churches", with its biblical-patristic foundations, was considered, at least for the period before the theological dialogue, to be a theological concept with profound ecumenical implications. Over time, however, the different levels of use of this concept, the various modes of reception in the Orthodox and Roman Catholic churches, the involvement of the Catholic Magisterium to indicate, from the perspective of Western theology, the proper use of expression, the ecclesiological and sacramental consequences inherent in its use in the theological discourse, all contributed to the creation of a state of mistrust and ambiguity over this concept, being considered today by some specialists as an outdated concept in the current context of the ecumenical dialogue.

From the general framework of the ecclesiological concept analysis, our approach has focused on some essential ecclesiological aspects reflected in the theological dialogue. A fundamental concern of the Joint International Theological Dialogue Commission aimed at reconsidering or updating the theology of the local Church. In this sense, the balanced approach and the concept of the local Church and the coherent articulation of the relationship between the local and the universal through the appeal to the Trinitarian and the Christological model are visible, all of which are an eloquent sample of the influence of Orthodox theologians in the elaboration of theological documents.

The mystery of the Church being treated in light of the mystery of the Holy Trinity, and the unity of the Church will be conceived according to the Trinitarian model. From this perspective, the unity of the Holy Trinity is the foundation and model of the unity of the Church. In the light of this iconic way, the participants in the theological dialogue have outlined a hermeneutical principle: the visible elements or structures of the Church must reflect the mysterious reality of the divine life. From the Trinitarian foundation of Church unity, the Joint International Commission has also reached the Christological and Pneumatological basis of the unity of the Church (Munich and Valamo Statements) It is gratifying this novelty approach to approaching Christ-the Holy Spirit through recourse to terms such as interdependence or convergence, Against subjective and reductive interpretations still visible in Western ecclesiology.

Another extremely important aspect related to the theme of Church unity is the indication of the Niceo-Constantinopolitan Symbol of Faith as a criterion or reference for the communion between the Churches. The unity of faith is the fundamental premise for the restoration of the sacramental communion between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church. This unity of faith can be expressed through the appeal to a variety of theological expressions. What are the limits of the diversity of liturgical expressions? In order to discern legitimate developments from others, the participants in the dialogue also developed a discernment criterion, proposing that the different modes of expression of one's faith be verified by reference to the authentic Tradition of the Church and that these developments or expressions "The doxological and soteriological importance of faith." The unity of the Church presupposes unity in faith, and this common faith must be upgraded and expressed in the liturgical cult of the Church. Orthodox theologians were very sensitive to this, for them the relationship between the teaching of faith and the sacraments of the Church was outlined in terms of complementarity or mutual confirmation. It is also the reason why the Bari (1987) statementt - at least the second section on "the sacraments of Christian

initiation and their relation with the unity of the Church" was not considered a document of agreement but a dialogue (Metropolitan Antonie Plamadeala), which dealt not only with convergent but also divergent aspects.

A significant value was given to the issues of synodality and authority of the Church. The theme of conciliarity has begun to be intensely debated in Western theology by reaping the episcopal collegiality in Council Vatican II as a "corrective" to the unilateral affirmations of Vatican Council I. In the Orthodox Church, the synodality of the Church is its fundamental feature, being also approached in the light of the mystery of the Holy Trinity, in relation to her prototype which is the Holy Trinity. In the last decades, the theme of synodality has begun to be increasingly analyzed and in connection with the notion of authority or primacy in the Church. In the Orthodox-Roman Catholic dialogue, this report was outlined in terms of reciprocity or interdependence, the rule of reference being the famous Apostolic Canon 34. Participants in theological dialogue have indicated, in the Ravenna document, the foundations and forms of the exercise of Church authority, and the authority of the Church must not be conceived in juridical-legal terms, but in pastoral or charismatic terms, authority being closely related to the idea of ministry, love and sacrifice. The different forms of authority in the Church are addressed: the authority of Christ, the authority of the Holy Scripture, the general consciousness of the Church, the authority of the bishop, the authority of the ecumenical council. For the Joint International Commission, the synodality of the Church involves primacy or authority at all three levels of ecclesial communion: local, regional and universal. This complex theological vision that keeps the synodality and primacy of the Church in balance and interdependence is all the more important as it still persists in the thinking of Orthodox and Roman Catholic theologians, the tendency to dissociate them for some such, the two concepts excluding each other. The hermeneutical principle formulated by the Joint International Commission: "Primacy must always be seen in the context of synodality, and synodality in the primacy context" has come to be received positively by more and more theologians. At the local level of ecclesial communion, authority and synodality are analyzed in the context of liturgical synaxis. The Joint International Commission has capitalized on this point several essential theological aspects of the work of St. Ignatius Theophorus, starting with its central status in the local Church as a high priest or sacerdot, continuing with the Ignatian image of the bishop surrounded by the College of presbyters and deacons and finishing with the reiteration of the synodality of the whole ecclesial body in obedience to the bishop as the protos of the local Church. The authority of the bishop is thus placed in a communal setting.

The relation of interdependence between primacy and synodality is also placed in the regional dimension of ecclesial communion. And here, synodality, can not be thought of without a primacy. At this level of communion, the Ravenna document indicated a parallelism between the Patriarchs and the Autocephalous Churches of the East and the appearance of the Episcopal Conferences in the West. Orthodox theologians and some Catholics have criticized this symmetry report established between the two systems of ecclesial communion, concluding that the ecclesiological authority and status of the Western Episcopal Conferences can not be placed on the same level as the Eastern Patriarchs. The regional or patriarchal dimension of ecclesial communion has been little redeemed within the Roman Catholic Church, and Benedict XVI's 2006 gesture to renounce his title of patriarch of the West has nothing else but to complicate the situation, the three levels of ecclesial communion: local, regional, and universal, as indicated in the Ravenna and Chieti documents, becoming more and more deprived of applicability, remaining an important ecclesiological issue only at the level of theological discourse.

In addition, at the universal level of ecclesial communion, the two parties involved in the dialogue subscribed to the thesis on the interdependence between authority and synodality, but also the various interpretations of the biblical-patristic fundamentals of the primate at the universal level were mentioned as well as the manner of exercise his. The issue of papal primacy is certainly the most sensitive theological point of view in today's Orthodox Catholic debates. In the Roman Catholic Church, great efforts have been made to conceive or embody primacy in an ecclesiology of communion: John Paul II's encyclical "Ut unum sint" aims at identifying new forms of using primacy, proposing to initiate a dialogue in this regard. The last two common theological documents (Ravenna, 2007; Chieti, 2016) can be considered as attempts to answer the papal proposal.

In chapter IV, in a wider analysis, there are introduced the sacramental aspects reflected in the bilateral theological dialogue. The approach to sacramental doctrine from the onset of theological dialogue must be seen in connection with the positive methodology of dialogue that should begin from common elements and only later address the points of theological divergence. In both the Orthodox and the Western world, the sacramental doctrine saw in the 20th century an obvious renewal of the theological discourse. At the heart of this renewal lies the sacrament of the Eucharist, which was a pre-eminent theme in the theological dialogue, the participants in the theological dialogue contributing to the recovery of the patristic vision of the Eucharist as the sacrament of the Church and its liturgical center. Also, the Joint Commission's approach also aimed at the recovery of the reciprocal relationship

between the Eucharist and the Church, this revalorization contributing to the rediscovery of the fullness of the local Churches in the Roman Catholic Church.

If the Sacrament of the Eucharist was the starting point in the analysis of the sacramental doctrine, naturally the participants in the dialogue analyzed, according to the list of themes completed in 1980, the question of the sacraments of Christian initiation, especially their relation with the unity of the Church. Both sides profess, at least at the theoretical level, the unity and integrity of the sacraments of Christian initiation, the differences being visible in the field of liturgical practice, where, in the case of the baptism of children, the Roman Catholic Church divided Christian initiation into two or three moments or liturgical steps. The Orthodox theologians, in fidelity to the model of practice of the Early Church, indicated the negative implications of separating the sacraments of Christian initiation, the Western liturgical practice being characterized by the tension between theory and practice, between the doctrinal and the liturgical aspects. The separation between the Confirmation and the Baptism has led to the shaping of a variety of theological views on the second sacrament of the Christian initiation, so that the Confirmation has rightly been considered to be the "sacrament in search of a theology." Reversing the traditional order of Christian initiation by conferring the Eucharist before Confirmation is another controversial aspect of Catholic liturgical practice. Through this change, Confirmation becomes the culmination of Christian initiation, in complete contradiction with the True Tradition of the Church. A gratifying aspect, with ecumenical implications, is represented by the many attempts by Western clerics and theologians to reconfigure the liturgical practice of Christian initiation according to the model of the Early Church.

If the Sacrament of Order is a delicate point in ecumenical dialogues, the adoption of the Valamo statement(1988) focused on the Sacrament of Order did not encounter great difficulties in the orthodox-Catholic theological dialogue. The Joint Theological Dialogue Commission has proposed to develop only a few common core coordinates of the sacrament of Order and not an exhaustive reflection. In addressing sacrament of Order the participants in the theological dialogue also emphasized the close connection between the Son and the Holy Spirit, the Church's ministry having a deep Christological and pneumatological basis. It is worth mentioning this admirable balance between the two dimensions of the ministry of Church. An essential emphasis was placed on the sacramental dimension of the ministry of Church. In close connection with the sacramental dimension, the International Mixed Commission also placed its eschatological dimension. To argue that the ministry of Christ is

the source and pattern of the ministry of Church and the latter does not replace the ministry of Christ, the Joint Commission has recourse to a rich Biblical foundation, specifically to the Epistle to the Hebrews, references that have their center of sacrifice of Christ. All the ministries of the Church are placed in the context of the Eucharistic synaxis. The bishop's ministry is considered in a privileged way, his fundamental task being to preside over the Eucharistic celebration. The Valamo document did not, however, attach much importance to the present reality of the parish or to the deacon stage.

In the final part of the work, in the fifth chapter we presented some fundamental theological coordinates reflected in the joint theological documents adopted by the Joint International Commission for Dialogue between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church that have succeeded in marking an obvious renewal of the theological discourse, as well as the method of approaching the themes. This renewal is visible through the participants' efforts to rid themselves of scholastic theology, to capitalize the creator of the fruits of the "dialogue of love", to re-establish theology on its biblical-patristic coordinates, to revalorate the theology of the local Church and articulate its relationship with The universal Church, to militate for a closer relationship between theology and life, between dogma and spirituality, and to overcome certain clichés or interpretative patterns still rooted in the thought of Orthodox and Catholic theologians. Another deeply coordinated, profound implications in the life of the Church, is about the relationship between the Holy Spirit and the Son. This approach of the Joint Commission should be understood as a meritorious attempt to highlight the importance of the authentic expression of the relationship between Christ and the Holy Spirit, this relationship being seen in terms of interdependence or convergence between Christology and Pneumatology, against some reductionist interpretations and interpretations in the ecclesiological field within contemporary theology. By deepening this report, the Joint International Commission has imparted a new direction to the ecclesiology of the adopted theological documents. We cannot overlook the importance of the Ravenna and Chieti document in terms of jointly speaking by the theologians of the two Churches and at such an official level the importance of coherent articulation of the interdependence between the authority and synodality of the Church at the three levels of communion Ecclesial: local, regional and universal. Also in the newer direction of theology, it is necessary to highlight the International Mixed Commission's approach not to conceive the Church outside the life of the Holy Trinity. In this regard, it is fundamental, both for Orthodox and Catholic theology, that, in terms of the theological rooting of the ecclesiology of communion, the divine reality of the communion of the Three Divine Persons into the

unity of being To God, so that the communion of human beings is a reflection or reflection of the Trinitarian life.

In the last chapter of the paper: "Reception of the bilateral theological documents", we highlighted the way in which the bilateral theological documents were received at the official level of the church institutions of the Romanian Orthodox Church and of the Roman Catholic Church. We have previously outlined some aspects of the process of receiving these documents: what does the adoption of a theological document by the Joint International Commission? What are the implications of this approach? It has been emphasized that the mere adoption of the theological convergence documents at the level of the Joint International Commission is a first step in the receptional process. The second step is the analysis of theological documents by the Synods of the local Orthodox Churches involved in the dialogue and their subsequent acceptance, either in their entirety or partial acceptance or even their rejection. The Romanian Orthodox Church was an open church to the theological dialogue and deeply engaged in the process of receiving documents. It is necessary, however, to involve deeper the theologians in Orthodox theology faculties in order for the fruits of this dialogue to be valued at their true value and to have the most relevant theological evaluation of the impact of this bilateral dialogue on the life and theology of the Church.

In the Roman Catholic Church the official positions are positive, the positions taken by the various pope, from Pope John Paul II to Francisc I, are eloquent in this respect. Moreover, certain theological aspects reflected in the first three bilateral theological documents were received at the level of the new Catechism of the Roman Catholic Church, as some theologians (Antonie Plămădeală, Paul McPartlan) pointed out. On the other hand, there is a dynamic appeal of the Roman Catholic theologians to the theological content of these documents. This favorable reception of the theological dialogue is somewhat overshadowed by the numerous official steps encountered in the Roman Catholic Church that reaffirm or refresh from time to time the classical, centralist and universalist orientation of Roman Catholic ecclesiology.

In conclusion, we consider this research to be of deep actuality, with major implications in the life and theology of the Church. The theology of bilateral documents adopted in the Orthodox-Catholic Dialogue contains essential points that are required to be deepened, evaluated and valued by the theologians of the two Churches in a balanced and systematic manner, hoping that the Orthodox-Catholic theological dialogue will continue to receive the ecclesiology of the Church of the first millennium dynamically and, based on this

common ground, the divergent points between the two Churches can be deepened in a new light according to the "rediscovered principle of the Early Church: unity in diversity" without minimizing or doubting the existing doctrinal differences.

BIBLIOGRAPHY

I. TEXTE BIBLICE ȘI PATRISTICE

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.
2. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediția Jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, arhiepiscopul Clujului, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
3. *La Bible*, traduction française sur les textes originaux par Émile Osty avec la collaboration de Joseph Trinquet, introduction et notes d'Émile Osty et de Joseph Trinquet, Éditions du Seuil, Paris, 1973.
4. „**Epistola zisă a lui Barnaba**”, în *Scrierile Părinților Apostolici*, colecția PSB, vol. 1, trad. de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
5. „**Învățătura celor doisprezece Apostoli**”, în *Scrierile Părinților Apostolici*, colecția *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 1, traducere de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
6. **Ambrozie al Milanului**, „De Mysteriis (Despre Sfintele Taine)”, în *Scieri*, partea a II-a, col. PSB, vol. 53, trad. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
7. **Ambrozie al Milanului**, „De Sacramentis (Despre Sfintele Taine)”, în *Bucuria sfințitoare a Liturghiei. Studii de Teologie Liturgică*, vol III, trad. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Editura Andreiană, Sibiu, 2014.

8. **Chiril al Ierusalimului**, *Cateheze*, traducere din limba greacă de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
9. **Ignatie al Antiohiei**, „Către Smirneni”, în *Scrierile Părinților Apostolici*, col. PSB, vol. 1, trad. Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
10. **Ignatie Teoforul**, „Către Efeseni”, în *Scrierile Părinților Apostolici* col. PSB, vol 1, trad. de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune ale Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
11. **Ioan Damaschin**, *Dogmatica*, traducere de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
12. **Ioan Gură de Aur**, *Cateheze baptismale*, traducere de Pr. Marcel Hancheș, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2003.
13. **Ipolit din Roma**, „Tradiția Apostolică”, în *Canonul Apostolic al primelor secole*, trad. de Ioan I. Ică jr, Editura Deisis/Stavropoleos, București, 2008.
14. **Irineu al Lyonului**, „Tradiția Apostolică și dovedirea ei împotriva falsificării gnostice”, în *Canonul Apostolic al primelor secole*, trad. Diac. Ioan Ică jr, Editura Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008.
15. **Nicolae Cabasila**, *Despre viața în Hristos*, trad. de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2009.
16. **Vasile cel Mare**, „Despre Duhul Sfânt”, în *Scrieri*, partea a III-a, colecția PSB vol. 12, traducere de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.

II. A. DOCUMENTE ȘI DECLARAȚII COMUNE ALE COMISIEI MIXTE INTERNAȚIONALE DE DIALOG TEOLOGIC DINTRE BISERICA ORTODOXĂ ȘI BISERICA ROMANO-CATOLICĂ

1. **Documentul de la München** „Taina Bisericii și a Euharistiei în lumina Tainei Sfintei Treimi”: *Contacts*, LXIV (2012), nr. 240, pp. 455-467; *Irénikon*, LV (1982), nr. 3, pp.

350-362; *Proche-Orient Chrétien*, XXXII (1982), fasc. 3-4, pp. 302-311; *Nicolaus*, XI (1983), fasc. 2, pp. 408-417; În limba română este accesibil în traducerea mitropolitului Antonie Plămădeală, în *Mitropolia Ardealului*, XXVII (1982), nr.10-12 pp. 695-702 și la Irimie Marga, *In dragoste și adevăr. Dialogul teologic oficial ortodoxo-catolic, de la Rodos la Balamand*, Editura Paralela 45, Pitești-Brasov-Cluj Napoca, 2000, pp. 55-63.

2. **Documentul de la Bari:** „Credință, Taine și unitatea Bisericii”, în *Proche-Orient Chrétien*, XXXVII (1987), nr. 1-2, pp. 90-101; *Irénikon*, LX (1987), nr. 3, pp. 336-349; **Documentul de la Valamo:** „Taina Preoției în structura sacramentală a Bisericii, mai ales importanța succesiunii apostolice pentru sfințirea și unitatea poporului lui Dumnezeu”, în : *Irénikon*, LXI (1988), nr. 3, pp. 347-359; *Proche-Orient Chrétien*, XXXVIII (1988), nr. 3-4, pp. 297-307.
3. **Documentul de la Balamand:** „Uniatismul, metoda de unire din trecut și căutarea actuală a deplinei comuniuni”: în *Irénikon*, LXVI (1993), nr. 3, pp. 347-356 ; *Proche-Orient Chrétien*, XLIII (1993), nr. 1-2, pp. 82-90;
4. **Documentul de la Ravenna:** „Consecințele ecleziologice și canonice ale naturii sacramentale a Bisericii. Comuniune eclezială, sinodalitate și autoritate”: în *Irénikon*, LXXX (2007), nr. 4, pp. 579-597 ; *Istina*, LIII (2008), nr. 3, pp. 283-296 ; *Proche Orient Chrétien* LVIII (2008), nr. 1-2, pp. 79-94.
5. **Documentul de la Chieti:** versiune disponibilă pe site-ul oficial al Vaticanului: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/chrstuni/ch_orthodox_docs/rc_pc_chrstuni_doc_20160921_sinodality-primacy_en.html (15.XI.2016).

II. B. HOTĂRÂRI ALE SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PRIVIND DIALOGUL TEOLOGIC ORTODOX-ROMANO-CATOLIC

1. **Lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Sumarul ședinței de lucru din 6-8 iunie 1993.** Sesiunea a VII-lea de la *Balamand*, 17-24 iunie 1993, teme nr. 2851/1993, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXI (1993), nr. 7-9, pp. 218-219.
2. **Lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Extras din Ședința de lucru din 7 iulie 1988.** Temeiul nr. 2738/1988 – Relații cu Biserica Romano-Catolică”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CVI (1988), nr. 7-8, p. 168.

3. **Sesiunea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1991. Sumarul ședinței de lucru din 25-26 iulie 1991.** Temei nr. 2601/1991 – relații cu Biserica Romano-Catolică”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CIX (1991), nr. 10-12, p. 240
4. **Sesiunea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1994.** Temei nr. 8625/1993 – Informare asupra poziției adoptate de Biserica Catolică-Orientală din România față de Documentul de la Balamand, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXII (1994), nr. 1-6, pp. 264-265.
5. **Sesiunea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1991. Sumarul ședinței de lucru din 25-26 iulie 1991,** Temei nr 2601/1991 – Informare asupra participării I.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală la întâlnirea Comitetului de coordonare a Comisiei mixte internaționale, Arccia-Roma (Italia), 10-15 iulie 1991, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CIX (1991), nr. 10-12, pp. 240-241.
6. **Ședința de lucru Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 7 iulie 1988,** în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CVI (1988), nr. 7-8, pp. 167-168.
7. **Lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române pe anul 2006. Sumarul Ședinței de lucru din ziua de 14-15 noiembrie 2006.** Temei nr. 3373/2006, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CXXIV (2006), nr. 7-12, pp. 81-87.

III. C. EDIȚII ȘI DOCUMENTE BISERICEȘTI OFICIALE

1. **ANGLICAN-ORTHODOX** Theological Consultation in the United States, „Agreed Statement on the Eucharist”, în *St. Vladimir’s Theological Quarterly*, 32 (1988), nr. 3, pp. 255-259.
2. „**Assemblée Plénière** du Conseil Pontifical pour la promotion de l’unité des chrétiens 9-13 décembre 2009”, în *Service D’information*, nr.130 (2008/IV),pp. 235-250
3. **Le Concile Vatican II (1962-1965)**, Édition intégrale définitive, préface par Giuseppe Alberigo, traduction Raymond Winling, Les Éditions du Cerf, Paris, 2012.
4. **Catéchisme de L’Église Catholique**, Édition définitive avec guide de lecture, Bayard Éditions/Les Éditions du Cerf, Paris, 2012.
5. **CONFÉRENCE** des évêques de France, *Le diaconat permanent*, Bayard Éditions/Centurion, Fleurus-Mame et Les Éditions du Cerf, Paris, 2000.
6. **CONGRÉGATION** pour la Doctrine de la Foi, „Sur l’usage approprié de l’expression «Églises-sœurs»”, în *Istina*, XLVI (2001), nr. 3, pp. 300-304.

7. **CONSEIL BILATERAL** orthodoxe-catholique romain aux Etats-Unis, „Réponse au Document de Munich: Le Mystère de l'Église et de l'Eucharistie à la lumière du Mystère de la Sainte Trinité”, în *Irenikon* LVI (1983), nr. 4, pp. 508-512.
8. **CONSEIL PONTIFICAL** pour la promotion de l'unité des chrétiens, „Communiqué concernant la suppression du titre de «Patriarche d'Occident» dans l'Annuaire pontifical”, în *Istina*, LI (2006), nr. 1, pp. 9-10.
9. **CONSEIL PONTIFICAL** pour la promotion de l'unité des chrétiens, „Visite d'une délégation du Saint-Siège au Patriarcat œcuménique pour la fête de Saint André 29 novembre – 1er décembre 2016. Message du Pape François à sa Sainteté Bartholomaios”, în *Service d'Information*, nr. 148 (2016/II), pp. 66-68.
10. **CONSEIL PONTIFICAL** pour la promotion de l'unité des chrétiens, „Visite à Rome de sa Béatitude Théoctiste, Archevêque de Bucarest, Métropolitain de Muntenia et Dobrogea et Patriarche de l'Église Orthodoxe de Roumanie, 7-13 oct. 2002”, în *Service d'Information*, nr. 111 (2002/IV), pp. 211-221.
11. **CONSEIL PONTIFICAL** pour la promotion de l'unité des Chrétiens, „Les traditions grecque et latine concernant la procession du Saint-Esprit. Clarification”, în *La Documentation Catholique*, nr. 2125, 5 novembre 1995, pp. 941-945.
12. **Eastern Orthodox-Roman Catholic Consultation (USA)**, „A Response to the Joint International Commission for the theological dialogue between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church regarding the Bari Document: «Faith, sacraments and the unity of the Church»” în *Greek Orthodox Theological Review*, vol. 34 (1989), nr. 2, pp. 165-171.
13. **North American Orthodox-Catholic Theological Consultation**, „Baptism and «sacramental economy»”, în *Greek Orthodox Theological Review*, vol. 46 (2001), nr. 3-4, pp. 426-442.
14. **Orthodox-Roman Catholic Theological Consultation**, „An Agreed Statement on the Holy Eucharist”, în *Diakonia*, vol. 5 (1970), p. 72.
15. **SECRETARIAT GENERAL** du Saint et Sacré Synode du Patriarcat œcuménique, „Communiqué concernant la renonciation par le pape de Rome Benoît XVI au titre de «Patriarche d'Occident»”, în *Istina*, LI (2006), nr. 1, pp. 11-13.

IV. LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. **AFANASIEV**, Nikolai, *Biserica Duhului Sfânt*, vol I, trad. Elena Derevici, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2008.
2. **BEL**, Valer, *Misiune, parohie și pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006.
3. **BIȘOC**, Alois, *Sacramentele: semnele credinței și ale harului*, Editura Sapienția, Iași, 2009.
4. **BOBRINSKOY**, Boris, *Taina Bisericii*, trad. Vasile Manea, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004.
5. **BOBRINSKOY**, Boris, *Împărtășirea Duhului Sfânt*, trad. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999.
6. **BRANIȘTE**, Ene, *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila*, ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2011.
7. **BRECK**, John, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, trad. Ioana Tămăian, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2008.
8. **BRIA**, Ion, „Aspecte dogmatice ale unirii Bisericilor creștine”, teză de doctorat în teologie, în *Studii Teologice*, anul XX (1968), nr. 1-2, pp. 3-170.
9. **BRIA**, Ion, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Ed. România creștină, București, 1999.
10. **BRIA**, Ion, *Hermeneutica teologică: dinamica ei în structurarea Tradiției*, Editura Andreiană, Sibiu, 2009.
11. **BRUNI**, Giancarlo, *Quale ecclesiologia ? Cattolicesimo e Ortodossia a confronto. Il dialogo ufficiale*, prefazione di Enzo Bianchi, Paoline Editoriale Libre, Milano, 1999.
12. **CITIRIGĂ**, Vasile, *Cunoașterea lui Dumnezeu prin rugăciune*, Editura Asab, București, 2008.
13. **COHEN**, Will, *The concept of „sister churches” in Catholic-Orthodox relations since Vatican II*, Aschendorff Verlag, Studia Friburgensia 67, Münster, 2016.
14. **CONGAR**, Yves, *Sainte Église: études et approches ecclésiologiques*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1964.

15. COURTH, Franz, *Teologia sacramentelor: un manual pentru studiul și practica teologiei*, trad. de pr. dr. Ștefan Lupu și dr. Iosif Martin, Editura Sapienția, Iași, 2011.
16. DANIELOU, Jean, *Biserica primară (De la origini până la sfârșitul secolului al treilea)*, trad. din limba franceză: George Scrima, Editura Herald, București, 2008.
17. DESSEAUX, Jacques, Elisée, *Dialogues théologiques et accords œcuméniques*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1982.
18. DOYLE, Dennis M., *Communion Ecclesiology. Vision and version*, New York, Orbis, 2000.
19. DURĂ, Nicolae, *Le régime de la sinodalité selon la législation canonique, conciliaire, œcuménique du Ier millénaire*, Bucarest, 1999.
20. EVDOKIMOV, Paul, *Ortodoxia*, traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
21. FELMY, Karl, Christian, *Dogmatica experienței eclesiale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. Ioan Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 1999.
22. FLOCA, Ioan N, *Canoanele Bisericii Ortodoxe Române. Note și comentarii*, ediția a III-a, Sibiu, 2005.
23. GARUTI, Adriano, *Primacy of the Bishop of Rome and the Ecumenical Dialogue*, translation edited by Michael J. Miller, Ignatius Press, San Francisco, 2004.
24. GAVRILYUK, Paul, *George Florovsky și Renașterea Religioasă rusă*, traducere din limba engleză de Adela Lungu, Editura Doxologia, Iași, 2014.
25. GONNEAUD, Didier, „Une lecture du document de la Commission théologique internationale: le diaconat, évolution et perspectives”, în *Nouvelle Revue Théologique*, 125 (2003), nr. 3, pp. 401-417.
26. GUILLET, Jacques, *De Jésus aux sacrements*, Collection „Cahiers Évangile”, Les Éditions du Cerf, Paris, 2007.
27. ICĂ, Ioan I. jr, *Canonul Ortodoxiei, vol. 1: Canonul apostolic al primelor secole*, Editura Deisis/Stavropoleos, Sibiu, 2008.
28. IOJA, Cristinel, *Rațiune și mistică în Teologia Ortodoxă*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2008.
29. IONIȚĂ, Viorel, *Hotărârile întrunirilor panortodoxe din 1923 până în 2009: spre Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe*, Editura Bsilica, 2013.
30. JOURNET, Charles, *Entretiens sur L'Eglise et les sacrements. Le Christ, l'Eglise, les sept sacrements*, Éditions Parole et Silence, Paris, 2008.
31. LAPORTE, Jean, *L'Œcuménisme et les Traditions des Églises*, Les Éditions du Cerf, Paris, 2002.

32. **LARCHET**, Jean-Claude, *Biserica, Trupul lui Hristos. I. Natura și structura Bisericii*, trad. Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2012.
33. **LARCHET**, Jean-Claude, *Biserica, Trupul lui Hristos. II. Relațiile dintre Biserici*, trad. Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2012.
34. **LARCHET**, Jean-Claude, *Viața sacramentală*, traducere de Marinele Bojin, Editura Basilica, București, 2015.
35. **LARENTZAKIS**, Grigorios, *Biserica Ortodoxă: trăire și credință*, traducere de Nicolae Chifăr, Editura Andreiană, Sibiu, 2009.
36. **LUBAC**, Henri de, *Catholicism: aspectele sociale ale dogmei*, traducere din franceză de Marius Boldor, Editura Sapienția, Iași, 2016.
37. **LUBAC**, Henri de, *Meditație asupra Bisericii*, trad. Marius Boldor și Valeria Pioraș, Ed. Humanitas, București, 2004.
38. **LUPU**, Ștefan, *Misterul Bisericii. Manual de ecleziologie*, Editura Sapienția, Iași, 2016.
39. **MAHIEU**, Patrice, *Paul VI et les Orthodoxes*, Préface du Métropolitain Emmanuel Adamakis, Les Éditions du Cerf, Paris, 2012.
40. **MAHIEU**, Patrice, *Se préparer au don de l'unité. La commission internationale catholique-orthodoxe*, préface du Cardinal Walter Kasper, Les Éditions du Cerf, Paris, 2016.
41. **MARGA**, Irimie, *În Dragoste și adevăr. Dialogul teologic oficial ortodoxo-catolic, de la Rodos la Balamand*, Editura Paralela 45, Pitești, Brașov, Cluj-Napoca, 2000.+
42. **MATSOUKAS**, Nikos A., *Teologie Dogmatică și Simbolică, vol. II – Expunerea credinței ortodoxe în confruntare cu creștinismul occidental*, trad. Nicușor Deciu, Editura Bizantină, București, 2006.
43. **MCPARTLAN**, Paul, *A service of love. Papal Primacy, the Eucharist & Church Unity*, The Catholic University of America Press, 2013.
44. **MEYENDORFF**, Jean, *Biserica Ortodoxă ieri și azi*, ediție nouă, revăzută și îndreptată de Jean Meyendorff și Nicolas Lossky, trad. Cătălin Lazurca, Editura Anastasia, București, 1996.

45. **MEYENDORFF**, John *Tendințe istorice și teme doctrinare*, ediția a II-a, traducere de Pr. Prof. univ. dr. Alexandru I. Stan, Editura Nemira, București, 2011
46. **METALLINOS**, Gheorghios, *Parohia - Hristos în mijlocul nostru*, traducere de pr. prof. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2004.
47. **MILOȘEVICI**, Nenad, S., *Dumnezeiasca Euharistie – centrul cultului în Ortodoxie. Legătura indisolubilă a Sfințelor Taine cu dumnezeiasca Euharistie*, Ed. Deisis, Sibiu, 2012.
48. **MOGA**, Ioan, *Sfânta Treime, între Apus și Răsărit. Despre Filioque și alte dileme teologice*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2012.
49. **MURG**, Adrian, *Soteriologia scrierilor lucanice*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2011.
50. **NEUNER**, Peter, *Théologie œcuménique. La quête de l'unité des Églises chrétiennes*, traduction par Joseph Hoffmann, Les Éditions du Cerf, Paris, 2005.
51. **NICULCEA**, Adrian, *Constituirea sacramentală a Bisericii : o viziune teologică ortodoxă asupra ecumenismului*, ediția II, Editura Evanghelismos, București, 2014.
52. **PAPADOPOULOS**, Stylianos, *Patrologie, vol I – Introducere, secolele II și III*, traducere de Lect. Dr. Adrian Marinescu, Editura Bizantină, București, 2006.
53. **Pavel**, Aurel; Toroczkai, Ciprian Iulian, *Adevăratul și falsul ecumenism: perspective ortodoxe asupra dialogului dintre creștini*, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu/Editura Andreiană, Sibiu, 2010.
54. **PELIKAN**, Jaroslav, *Credo: ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturisirilor de credință în tradiția creștină*, traducere de Mihai-Silviu Chirilă, Editura Polirom, Iași, 2010.
55. **PELIKAN**, Jaroslav, *Tradiția creștină: O istorie a dezvoltării doctrinei. Vol. II Spiritul creștinătății răsăritene (600-1700)*, traducere și note de pr. prof. Nicolai Buga, Editura Polirom, Iași, 2004.
56. **PESCH**, Rudolf, *La primauté dans l'Église: les fondements bibliques*, traduit de l'allemand par Joseph Hoffmann, Les Éditions du Cerf, Paris, 2002.

57. **PIERRARD**, Pierre, *Histoire de l'Église Catholique*, Troisième édition revue et augmentée, Desclée, Paris, 1991.
58. **POPA**, Gh. Sava, *Le Baptême dans la tradition orthodoxe et ses implications œcuméniques*, Éditions Universitaires Fribourg Suisse, 1994/
59. **POPESCU**, Dumitru G. „Ecleziologia romano-catolică după documentele celui de-al doilea Conciliu de la Vatican și ecourile ei în teologia contemporană” în *Ortodoxia*, XXIV (1972), nr. 3, pp. 325-458.
60. **POPESCU**, Dumitru, *Iisus Hristos Pantocrator*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
61. **POTTMEYER**, Hermann J, *Le rôle de la papauté au troisième millénaire. Une relecture de Vatican I et de Vatican II*, traduit de l'allemand par Joseph Hoffmann, Les Éditions du Cerf, Paris, 2001.
62. **POUPARD**, Paul, *Conciliul Vatican II*, traducere de Aurelian Băcilă, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2008.
63. **PREDA**, Radu, *Semnele vremii: lecturi social-teologice*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008.
64. **RADU**, Dumitru Gh, „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii”, teză de doctorat, în *Ortodoxia*, XXX (1978), nr. 1-2, pp. 17-38.
65. **REMETE**, George, *Sfintele Taine în contextul dialogului ortodox-lutheran*, ediția a II-a, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009.
66. **RIGAL**, Jean, *Découvrir l'Église. Initiation à l'ecclésiologie*, Desclée de Brouwer, Paris, 2000.
67. **RIGAL**, Jean, *L'ecclésiologie de communion. Son évolution historique et ses fondements*, Cerf, 1997.
68. **SCARLAT**, Gina Luminița, *Comentarii la simbolurile de credință*, Editura Andreiană, Sibiu, 2011.
69. **RUS**, Constantin, *Sinodul VIII (zis ecumenic). Hotărârile dogmatice și canonice*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2004.

70. SCHILLEBEECKX, Edward, *Le Christ, Sacrement de la rencontre de Dieu. Étude théologique du Salut par les sacrements*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1997.
71. SCHMEMANN, Alexander, *Biserică, lume, misiune*, trad. din engleză de Maria Vințeler, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2006.
72. SCHMEMANN, Alexander, *Din apă și din duh: un studiu liturgic al Botezului*, trad. Alexandru Mihailă, Editura Sophia, București, 2009.
73. SCHMEMANN, Alexander, *Euharistia – Taina împărăției*, trad. din rusă de Pr. Boris Răduleanu, Ed. Bonifaciu, București, f.a.
74. SCHMEMANN, Alexander, *Pentru viața lumii: Sfintele Taine și Ortodoxia*, trad. Aurel Jivi, Ed. Basilica, București, 2012.
75. SCHÖNBORN, Christoph, *Les sources de notre foi. La liturgie et les sacrements dans le Catéchisme de L'Église catholique*, traduit de l'allemand par Monique Guisse, Éditions Parole et Silence, Paris, 2012
76. SESBOÜÉ, Bernard, *Invitație la a crede: sacramentele credibile și dezirabile*, trad. de Petru Ciobanu, Editura Sapienția, Iași, 2011.
77. SESBOÜÉ, Bernard, *N'ayez pas peur! Regards sur l'Église et les ministères aujourd'hui*, Desclée de Brouwer, Paris, 1996.
78. STĂNILOAE, Dumitru, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013.
79. STĂNILOAE, Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II-III, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
80. STREZA, Laurențiu, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile Răsăritene*, Editura Trinitas, Iași, 2002.
81. ȘELARU, Sorin, *Biserica Laborator al învierii : perspective asupra eclesiologiei părintelui Dumitru Stăniloae*, Ed. Basilica, București, 2014.
82. TILLARD, Jean-Marie R., *L'Église locale. Ecclésiologie de communion et catholicité*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1995.

83. TULCAN, Ioan, *Ecleziologia ortodoxă în teologia românească contemporană. Aspecte, implicații, tendințe*, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2011.
84. TULCAN, Ioan, *Unitatea Bisericii și temeiurile ei dogmatice în Teologia Ortodoxă și Evanghelică-Luterană mai nouă*, Editura Multimedia, Arad, 1999.
85. VASILIU, Cezar, *Relațiile dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă de la anunțarea Conciliului Vatican II (ianuarie 1959) până în decembrie 1970*. Teză de doctorat în teologie, în *Ortodoxia*, XXVIII (1976), nr. 1, pp. 51-235.
86. VOICU, Constantin, *Botezul în Tradiția Patristică*, Editura Agnos, Sibiu, 2011.
87. WRIGHT, N. T., *Scriptura și autoritatea lui Dumnezeu – cum să citim Biblia astăzi*, trad. de diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2016.
88. ZIZIOULAS, Ioannis, *Euharistie, Episcop, Biserică. Unitatea Bisericii în dumnezeiasca Euharistie și episcop în primele trei secole creștine*, trad. de Pr. Dr. Ioan Valentin Istrati și Geanina Chiriac, Editura Basilica, București, 2009.
89. ZIZIOULAS, Ioannis, *Comuniune și alteritate: ființare personal-ecclesială*, trad. de Pr. Dr. Liviu Bârză, Ed. Sophia, București, 2013.
90. ZIZIOULAS, Ioannis, *Ființa ecclesială*, trad. Pr. Dr. Aurel Nae, Editura Bizantină, București, 2007.

IV. STUDII ȘI ARTICOLE

1. AFANASIEV, Mariana, „Cum s-a născut Biserica Duhului Sfânt”, în Nikolai Afanasiev, *Biserica Duhului Sfânt*, vol. I, trad. de Elena Derevici, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2008, pp. 7-15.
2. AFANASSIEFF, N., „Una Sancta”, în *Irenikon*, XXXVI (1963), nr. 4, pp. 436-475.
3. AGHIORGOUSSIS, Maximos, „The Holy Eucharist in ecumenical dialogue: an orthodox view”, în *Journal of Ecumenical Studies*, 13 (1976), nr. 2, pp. 204-212.
4. ALEXE, Ștefan, „Începutul dialogului teologic oficial dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică”, în *Ortodoxia*, XXXIII (1981), nr. 1, pp. 106-111.

5. ALFEYEV, Hilarion, „La primauté et la conciliarité dans la tradition orthodoxe”, în *Irénikon* LXXVIII (2005), nr. 1-2, pp. 24-36.
6. ALFEYEV, Hilarion, „Membership of the Body of Christ: Sacraments of Initiation” în *The Greek Orthodox Theological Review*, vol. 43 (1998), nr. 1-4, pp. 565-572.
7. ALFEYEV, Hilarion, „Perspectivele relațiilor dintre catolici și ortodocși”, trad. și prezentare Ierom. Dr. Teofan Mada, în *Revista Teologică*, XVII (2007), nr. 2, pp. 48-66.
8. ALFEYEV, Hilarion „«Les Églises orthodoxes ne feront pas leur deuil du titre de patriarche d'Occident»”. Réponse à l'explication donnée par le Conseil Pontifical pour l'unité des chrétiens au sujet de la suppression du titre du pape «patriarche d'Occident», în *Istina*, LI (2006), nr. 1, pp. 16-18.
9. ALFEYEV, Hilarion, Que signifie pour les orthodoxes l'abandon par le pape du titre de «patriarche d'Occident»? , în *Istina*, LI (2006), nr. 1, pp. 14-15.
10. ALIVISATOS, Hamilcar S., „The proposed ecumenical Council and Reunion”, în *The Ecumenical Review*, XII, (1959), nr. 1, pp. 1-9.
11. ALIVISATOS, Hamilcar, „L'Orthodoxie face à l'Église catholique: Y a-t-il des revendications fondamentales”, în *Concilium*, 1966, nr. 16, pp. 61-66.
12. ARNAUDOV, Dimitar, „«Le mystère de l'Eglise et de l'Eucharistie à la lumière du mystère de la Sainte Trinité» Le document de Munich (1982)”, în *Irénikon*, LXXXV (2012), nr. 2-3, pp. 260-280.
13. ARNAUDOV, Dimitar, „L'ecclésiologie du document du Ravenne (2007)”, în *Istina*, LIX (2014), nr. 4.
14. BARBU, Ștefăniță, „The Sacraments of Initiation in the Orthodox-Roman Catholic Dialogue and the issue of ecclesiality: a eucharistic ecclesiology solution?” în *One in Christ*, vol. 47 (2013), nr. 1, pp. 68-71.
15. BEL, Valer, „Biserică și Euharistie”, în *Studii Teologice*, XXXIV (1982), nr. 3-4, p.
16. BELU, D., „Autoritatea Bisericii”, în *Ortodoxia*, anul XIII (1961), nr. 4, pp.
17. BERARDINO, Angelo di „Diversitatea și unitatea creștinilor în primele trei veacuri”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Catholica*, LVI (2011), nr. 3-4, pp. 5-20.

18. **BERGER**, Calinic, „Face Euharistia Biserica? O comparație între ecleziologiile părintelui Dumitru Stăniloae și mitropolitului Ioannis Zizioulas”, trad. arhid. Prof. Ioan I. Ică jr., în *Tabor*, I (2007), nr. 7, pp. 13-39.
19. **BOBRINSKOY**, Boris, „Cum se situează Hristos și Sfântul Duh Unul față de Celălalt în Liturghie” în vol. *Împărtășirea Duhului Sfânt*, traducere de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999, pp. 93-103.
20. **BOBRINSKOY**, Boris, „Treime și Botez. Contribuția și actualitatea tradiției siriene”, în vol. *Împărtășirea Duhului Sfânt*, traducere de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999, pp. 165-199.
21. **BOURGINE**, Benoît, „La réception de la Déclaration de Balamand”, în *Irénikon*, LXXIV (2001), pp. 538-560.
22. **BOUWEN**, Frans, „Bari 1987. Conclusion de la quatrième session de la Commission internationale pour le dialogue théologique entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe”, în *Proche Orient Chrétien*, XXXVII (1987), nr. 1-2, pp. 102-120.
23. **BOUWEN**, Frans, „La primauté de l'évêque de Rome. Vers un dialogue catholique-orthodoxe”, *Bulletin ET*, nr. tematic: *Catholicism and Orthodoxy*, edited by Joseph Famerée & Peter de Mey, 19 (2008), nr. 2, pp. 18-36.
24. **BOUWEN**, Frans, „Paphos 2009. XIe Session plénière de la Commission mixte internationale pour le dialogue théologique entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe”, în *Proche-Orient Chrétien*, 60 (2010), nr. 1-2, pp. 78-98.
25. **BOUWEN**, Frans, „Patmos et Rhodes 1980. Première reunion de la commission entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe”, în *Proche Orient Chrétien*, XXXI (1981), nr. 1-2, pp. 170-196.
26. **BOUWEN**, Frans, „Plan initial du dialogue théologique Catholique-Orthodoxe”, în *Proche Orient Chrétien*, 51 (2001), nr. 1-2, pp. 137-149.
27. **BOUWEN**, Frans, „Ravenne 2007 dans la marche du dialogue théologique catholique-orthodoxe”, în *Istina* LIII (2008), nr. 3, p. 269-282, aici pp. 269-282.

- 28. BOUWEN**, Frans, „Une expérience théologique et ecclésiale: quelques aspects du dialogue théologique entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe”, în *Proche Orient Chrétien*, XXXV (1985), nr. 3-4, pp. 277-300.
- 29. BOUWEN**, Frans, „Uusi Valamo 1988. Cinquième session de la Commission internationale pour le dialogue théologique entre l'Église Catholique et l'Église Orthodoxe”, în *Proche Orient Chrétien*, XXXVIII (1988), nr. 3-4, pp. 281-296.
- 30. BOUWEN**, Frans, Quatrième réunion de la Commission internationale pour le dialogue théologique entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe”, în *Proche-Orient Chrétien*, XXXVI (1986), fasc. 3-4, p. 282-303.
- 31. BRANIȘTE**, Ene, „Rolul Botezului, Mirungerii și al Sfintei Euharistii în viața creștină, după Nicolae Cabasila” în vol. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Bucuria sfințitoare a Liturghiei. Studii de Teologie Liturgică*, vol. III, Editura Andreiană, Sibiu, 2014, pp. 171-181.
- 32. BRIA**, Ion, „Contribuții ortodoxe la teologia ecumenică de azi”, în *Studii Teologice*, XXXI (1979), nr. 5-10, pp. 357-366
- 33. BRIA**, Ion, „Ecleziologia comuniunii”, în *Studii Teologice*, XX (1968), nr.9-10, pp. 669-681.
- 34. BRIA**, Ion, „Metoda teologică în Dogmatica Ortodoxă”, în *Ortodoxia*, anul XXXVIII (1986), nr. 4, pp. 23-31.
- 35. BRYCE**, Mary, Charles, „Confirmation: Being and Becoming Christian”, în *Worship*, vol. 41 (1967), nr. 5, pp. 284-298.
- 36. BUCHIU**, Ștefan, „La relation entre Jésus Christ et le Saint-Esprit dans la théologie orthodoxe contemporaine”, în vol. *Accentés & perspectives of Orthodox Dogmatic Theology as part of Church mission in today's world*, coord. Ioan Tulcan; Cristinel Ioja, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2008, pp. 42-55.
- 37. CARAZA**, Ioan, „Simbolul niceo-constantinopolitan în viața și spiritualitatea Bisericii”, în *Ortodoxia*, anul XXXIII (1981), nr. 3, p. 433-441.
- 38. CHENU**, Bruno, „L'unité sous forme de communion. L'objectif du Mouvement oecuménique”, în *Recherches de Science Religieuse*, tome 89 (2009), nr. 2, pp. 247-270.

39. CHIȚESCU, N. „Biserica și Bisericile”, în *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 3, pp. 347-357.
40. CHIȚESCU, N. „Note și impresii de la Conferința panortodoxă de la Rodos”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXXIX (1961), nr. 9-10, pp. 854-889.
41. CIOBOTEA, Daniel D. I., „Înțelesurile conciliarității Ortodoxe și participarea credincioșilor la ea astăzi”, în *Ortodoxia*, anul XXXVIII (1988), nr. 4, pp. 113-125.
42. CIOBOTEA, Daniel, „Mărturia ortodoxă în mișcarea ecumenică”, în *Ortodoxia*, anul XLI (1989), nr. 1, pp. 127-135.
43. CLÉMENT, Olivier, în studiul intitulat: „L’ecclésiologie orthodoxe comme ecclésiologie de communion”, în *Contacts*, XX (1968), nr. 61, pp. 10-36.
44. CLERCK, Paul de, „La Confirmation: Vers un consensus œcuménique”, în *La Maison-Dieu*, 211 (1997), nr. 3, pp. 81-98.
45. CLERCK, Paul de, „La dissociation du baptême et de la confirmation au haut Moyen Âge” în *La Maison Dieu*, vol. 168 (1986), nr. 4, pp. 47-75.
46. CLERCK, Paul de, „Pour une pneumatologie du ministère ecclésial – quelques ressources liturgiques”, în *La Maison-Dieu*, 230 (2002), nr. 2, pp. 93-112.
47. COHEN, Will, „Clarifying the doctrine of sister churches churches: subsistence and interdependence in catholic-orthodox relations”, în *Pro Ecclesia*, vol. XXIV (2015), nr. 3, pp. 343-365.
48. COLDA, Lucian, „Teologia conceptului de «Biserici surori» și implicațiile eclesiologice rezultate din folosirea sa în cadrul dialogului ortodox-catolic”, în vol. *Libertate și responsabilitate. Inițiative și limite în dialogul religios*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, pp. 586-604.
49. COMAN, Ioan G, „Sinoadele Ecumenice și importanța lor pentru viața Bisericii”, în *Ortodoxia*, anul XIV (1962), nr. 3, pp. 291-325.
50. COMAN, Ioan G., „Definiția doctrinară a Sinodului de la Calcedon și receptarea ei în Biserica Ortodoxă Orientală”, în *Ortodoxia*, anul XXI (1969), nr. 4, pp. 491-506

- 51. CONGAR, Yves**, „L'œcuménisme de Paul VI”, în vol. *Paul VI et la modernité dans l'Église*, Actes du colloque organisé par l'École française de Rome (Rome 2-4 Juin 1983), extrait, l'École française de Rome, Palaise Farnése, 1984, pp. 807-820.
- 52. CONGAR, Yves**, „Les implications christologiques et pneumatologiques de l'eclésiologie de Vatican II”, în vol. *Les Églises après Vatican II: dynamisme et prospective*, Actes du colloque international de Bologne – 1980, édites par Giuseppe Alberigo, Beauchesne, Paris, 1981, pp. 117-130.
- 53. CONGAR, Yves**, „Structure ou régime conciliaire de l'Église”, în *Concilium*, nr. 187 (1983), pp. 13-21.
- 54. CONGAR, Yves**, o.p., „De la communion des Églises a une eclésiologie de l'Église universelle”, în *L'Épiscopat et L'Église universelle*, Ouvrage publié sous la direction de Yves Congar et B.-D. Dupuy, Les Éditions du Cerf, Paris, 1962, pp. 227-260.
- 55. CORBON, Jean**, „Le document de Balamand 1993 et son impact œcuménique”, în *Proche-Orient Chrétien*, XLIII (1993), fasc. 1-2, pp. 113-137.
- 56. CORBON, Jean**, „Notes de lecture du document de Bari, 1987”, în *Proche Orient Chrétien*, XXXVIII (1988), nr. 1-2, pp. 99-108.
- 57. CROSS, Lawrence**, „«In the time of the word». The language of the dialogue of love between the Roman Church and the Church of Constantinople”, în *St. Vladimir's Theological Quarterly*, 48 (2004), nr. 4, pp. 375-392.
- 58. CUȚARU, Caius**, „Expresia «Biserici surori» în context ecumenic”, în *Analele Universității „Aurel Vlaicu” din Arad*, seria Teologie. Fascicola: Teologie. Științe Umaniste. Didactică, Arad, 2002, pp. 24-30.
- 59. DANCĂ, Wilhelm**, „Cine este Biserica”, în *Dialog Teologic*, IV (2001), nr. 7, pp. 7-12.
- 60. DENEKEN, Michel**, „L'Église comme sacrement chez Heinrich Klee”, în *Revue des Sciences Religieuses*, 68 (1994), nr. 2, pp. 197-217.
- 61. DENEKEN, Michel**, „Les romantiques allemands, promoteurs de la notion d'eglise sacrement du salut? Contribution à l'étude de la genèse de l'expression «Église sacrement du salut»”, în *Revue des Sciences Religieuses*, 67 (1993), nr. 2, pp. 55-74.

- 62. DERROITTE**, Henri, „Catéchèse et initiation chrétienne. Enjeux et perspective”, în *Actualidades Pedagógicas*, 2014, nr. 64, pp. 13-34.
- 63. DESSEAUX**, Jacques Élisée, „Paul VI et l’unité des chrétiens: la voix d’un pape dans le chœur œcuménique”, în *Un Chemin d’unité. Hommage au Père Jacques Élisée Desseaux (1923-1984)*, textes reunis par Claudie Perreau et Bernard Poirier, préface par le Cardinal Willebrands, Les Éditions du Cerf, Paris, 1994, pp. 212-231.
- 64. DRAGAS**, George, Dion, „The seal of the gift of the Holy Spirit: The Sacrement of Chrismation”, în *Greek Orthodox Theological Review*, 56 (2011), nr. 1-4, pp. 143-159.
- 65. DUCHESNE**, Jean, „Au nom du Père, et du Fils, et du Saint–Esprit”, în *Communio*, V (1980), nr. 5, pp. 4-13.
- 66. DULLES**, Avery, „The Church, the Churches and the Catholic Church”, în *Theological Studies*, vol. XXXIII (1972), pp. 199-234.
- 67. DURĂ**, Nicolae V., „Primatul papal în perspectiva dialogului ortodoxo-romano-catolic. Considerații eclesiologice”, în *Mitropolia Banatului*, anul XXXVII (1987), nr. 5, pp. 23-30,
- 68. ENACHE**, Mihai, „Poziția Bisericii Ortodoxe în problema dialogului și a intercomuniunii cu Biserica Romano-catolică”, în *Studii Teologice*, anul XXVII (1975), nr. 1-2, pp.
- 69. ERICKSON**, John, H., „Episkopé and Episcopacy in Modern Orthodox-Catholic Dialogue: an orthodox perspective” în vol. *Unfailing Patience and Sound Theology. Reflections on Episcopal Ministry*, in honor of Rembert G. Weakland, O.S.B., edited by David A. Stosur, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2003, pp. 93-110.
- 70. ERICKSON**, John, „Eucharist and Ministry in bilateral and multilateral dialogue”, în *Saint Vladimir’s Theological Quarterly*, anul 28 (1984), nr. 4, pp. 287-294.
- 71. EYT**, Pierre, „Autour des conférences épiscopales”, în *Nouvelle Revue Théologique*, 111 (1989), nr. 3, pp. 345-359.
- 72. EYT**, Pierre, Archevêque de Bordeaux, „L’Église comprise comme communion”, în *Nouvelle Revue Théologique*, CXV (1993), nr. 3, pp. 321-334.

- 73. FAMERÉE, Joseph**, „Le ministère de l'évêque de Rome. Une perspective œcuménique”, în *Revue Théologique de Louvain*, XXVIII (1997), nr. 1, pp. 54-78.
- 74. FAMERÉE, Joseph**, „L'Église locale selon Lumen Gentium”, în *Irénikon*, LXXXVIII (2015), nr. 2, pp. 164-180.
- 75. FAMERÉE, Joseph**, „«Communion ecclésiale, conciliarité et autorité». Le document de Ravenne”, în *Revue théologique de Louvain*, XL (2009), pp. 236-247.
- 76. FILARET, Metropolitan of Kiev and Galich**, „The Catholicity of the Universal and Local Churches”, în *Communio Viatorum*, XXIV (1981), nr. 3, pp. 123-136.
- 77. FITZGERALD, Thomas**, „Perspectives on Ecclesial Authority: The Orthodox-Roman Catholic Dialogue Statements” în *The Greek Orthodox Theological Review*, vol. 35 (1990), nr. 3, pp. 195-204.
- 78. FITZGERALD, Thomas**, „The Holy Eucharist as Theophany”, în *Greek Orthodox Theological Review*, 28 (1983), nr. 1, pp. 27-38.
- 79. FITZGERALD, Thomas**, „The Orthodox Rite of Christian Initiation”, în *St Vladimir's Theological Quarterly*, vol. 32 (1988), nr. 4, pp. 309-327.
- 80. FORTE, Bruno**, Euharistia și Biserica, comuniune și misiune”, în *Dialog Teologic*, anul V (2002), nr. 10, pp. 17-28.
- 81. GALERIU, Constantin**, „Sinodul II Ecumenic și învățătura despre Sfântul Duh”, în *Ortodoxia*, anul XXXIII (1981), nr. 3, pp. 386-408.
- 82. GALINIER-PALLEROLA, Jean François**, „Jean XXIII et Paul VI, deux papes pour un Concile”, în *Bulletin de Littérature Ecclésiastique*, CVII (2006), nr. 1, pp. 11-22.
- 83. GALITIS, Georgis**, „Monaco: Una risposta ortodossa”, în *Nicolaus*, anul XI (1983), nr. 2, pp. 327-340.
- 84. GETCHA, Job**, „L'Église locale: une problématique œcuménique”, în *Istina*, LI (2006), nr. 1, pp. 52-63.
- 85. GETCHA, Job**, „L'Évêque, le diocèse et l'Église locale. L'administration de l'Église dans l'esprit des canons anciens, pp. 1-7, http://orthodoxe.free.fr/files/pjob_eveque.pdf

- 86. GIRAULT, René**, „La réception de l'œcuménisme”, în *La Réception de Vatican II*, edité par G. Alberigo et J.-P. Jossua, Les Éditions du Cerf, Paris, 1985, pp. 187-226.
- 87. GRIGORAȘ, Aurel**, „Dogmă și cult private interconfesional și problema intercomuniunii”, în *Ortodoxia*, anul XXIX (1977), nr. 3-4, pp. 292-492.
- 88. GRIGORIȚĂ, George**, „Întâietate și sinodalitate în dialogul teologic oficial dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Studiu canonic”, în *Ortodoxia*, 2015, nr. 1, pp. 104-172.
- 89. HALLEUX, André de**, „La collégialité dans l'Église ancienne”, în *Revue Théologique de Louvain*, anul 24 (1993), nr. 4, pp. 433-454.
- 90. HALLEUX, André de**, „Catholicisme et Orthodoxie. Une étape dans le dialogue”, în *Revue Théologique de Louvain*, XIII (1982), pp. 329-337.
- 91. HALLEUX, André de**, „Foi, baptême et unité. À propos du texte de Bari”, în *Irénikon*, LXI (1988), nr. 2, pp. 155-187.
- 92. HAMER, J.**, „Les conférences épiscopales, exercice de la collégialité”, în *Nouvelle Revue Théologique*, tome 85 (1963), nr. 9, pp. 966-969.
- 93. HAQUIN, André**, „Vers une nouvelle théologie des sacrements”, în *Ephemerides Theologicae Lovanienses*, anul LXVI (1990), nr. 4, pp. 355-367.
- 94. HARKIANAKIS, Stylianos**, „Un ministère pétrinien dans l'Église peut-il avoir un sens? Une réponse grecque orthodoxe”, în *Concilium* 64 (1971), pp. 103-108.
- 95. HOPKO, Thomas**, „Ministry and the Unity of the Church: an eastern Orthodox view”, în *St Vladimir's Theological Quarterly*, anul 34 (1990), nr. 4, pp. 269-279.
- 96. HOUSSIAU, A.**, „Colloque sur le voies vers l'unité”, în *Revue Théologique de Louvain*, X (1979), fasc. 2, pp. 253-256.
- 97. HRYNCHYSHYN, Michel**, „La réception du document de Balamand par l'Église gréco-catholique ukrainienne”, în Comité Mixte Catholique-Orthodoxe en France, *Catholiques et Orthodoxes: les enjeux de l'uniatisme dans le sillage de Balamand*, Bayard Éditions –Fleurus Mame et les Éditions du Cerf, Paris, 2003, pp. 277-285.
- 98. HRYNIEWICZ, Waclaw**, „Ecumenical relations and theological dialogue between the Catholic Church and the Orthodox Church”, în *Exchange, Journal of Missiological and Ecumenical Studies*, XXXII (2003), nr. 2, pp. 168-187.

- 99. HUARD, Jean**, „Des diacres pour notre temps”, în *La Maison-Dieu*, 102 (1970), nr. 2, pp. 82-96.
- 100. ICĂ, Ioan I. jr.**, „Important acord teologic ortodox-catolic pe tema sinodalității și autorității pe marginea celei de-a x-a sesiuni plenare a Comisiei mixte internaționale pentru dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Ravenna, 8-15 oct. 2007”, în *Studii Teologice*, seria a III-a, III (2007), nr. 3, pp. 227-256.
- 101. ICĂ, Ioan I. jr.**, „Papa renunță la titlul de «Patriarh al Occidentului». Semnificațiile posibile ale omiterii unui titlu pontifical vechi de 1500 de ani”, în *Studii Teologice*, seria a III-a, anul II (2006), nr. 4, pp. 178-185.
- 102. ICĂ, Ioan I. jr.**, „Radiografia unei autodefiniri”, în *Tabor*, anul I (2007), nr. 6, pp. 16-25.
- 103. ICĂ, Ioan; ICĂ, Ioan I. jr.**, „Înnoirea în teologia ortodoxă contemporană: sens, probleme, dimensiuni”, în Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței eclesiale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. Ioan Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, pp. 5-31.
- 104. ICĂ, Ioan**, „Modurile prezenței personale a lui Iisus Hristos și a împărtășirii de el în Sfânta Liturghie și spiritualitatea ortodoxă”, în vol. *Persoană și Comuniune*, Prinos de cinstire Părintelui Profesor Academician Dumitru Stăniloae la împlinirea vârstei de 90 de ani, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Sibiu, Sibiu, 1993, pp. 335-358.
- 105. IOJA, Cristinel**, „Redescoperirea Sfintei Scripturi”, în *Altarul Banatului*, anul XX (2009), nr. 10-12, pp. 93-102.
- 106. IONESCU, Barbu Gr. .**, „Conciliul II de la Vatican – Dezbaterile și hotărârile primei sesiuni”, în *Ortodoxia*, anul XVI (1964), nr. 1, pp. 3-46.
- 107. IONESCU, Virgil**, „Încercări de unire a Bisericilor în epoca Paleologilor”, în *Glasul Bisericii*, XXXVI (1977), nr. 7-9, pp. 717-729.
- 108. JANKIEWICZ, Darius**, „Sacramental theology and ecclesiastical authority”, în *Andrews University Seminary Studies*, vol. 42, nr. 2, Andrews University Press, pp. 361-382.

109. **KALAITZIDIS**, Pantelis, „The issue of Dogmatic Development in Contemporary Orthodox Theology”, în *Dogma and Terminology in the Orthodox Tradition Today*, 4th International Symposium of Orthodox Dogmatic Theology, Sofia, 22-25 September, 2013, Editors: Ioan Tulcan, Peter Bouteneff, Michel Stavrou, Editura Astra Museum, Sibiu, 2015, pp.157-169.
110. **KARIATLIS**, Philip „The exercise of primacy in the Church: an orthodox theological perspective”, în *Phronema* vol. 26 (2011), nr. 1, pp. 27-47.
111. **KASZOWSKI**, Michal „Les sources de L’ecclesiologie eucharistique du P. Nicolas Afanassieff”, în *Ephemerides Theologicae Lovanienses*, LII (1976), nr. 4, pp. 331-343.
112. **KERKHOPS**, Jan, „Principaux changements dans les sociétés chrétiens établies et dans les Églises après Vatican II”, în vol. *Les Églises après Vatican II: dynamisme et prospective*, Actes du colloque international de Bologne – 1980, édites par Giuseppe Alberigo, Beanchesne, Paris, 1981, pp. 13-31.
113. **KILMARTIN**, Edward J., „The Orthodox-Roman Catholic Dialogue on the Eucharist” în *Journal of Ecumenical Studies*, 13 (1976), nr. 2, pp. 213-219.
114. **IONIȚĂ**, Viorel, „Sinodul de la Constantinopol din 879-880 și actualitatea hotărârilor sale”, în *Studii Teologice*, XXXIV (1982), nr. 3-4, pp. 174-185.
115. **LANNE** Emmanuel, „Aspects ecclésiologiques du dialogue théologique mené par la Commission internationale catholique-orthodoxe”, în *Nicolaus*, 1992, pp. 179-189.
116. **LANNE**, Emmanuel, „Églises unies ou Églises sœurs: un choix inéluctable”, în *Irénikon*, XLVIII (1975), nr. 3, pp. 322-342.
117. **LANNE**, Emmanuel, „Catholiques et Orthodoxes. Un dialogue exigeant á un tournant capital”, în *Nouvelle Revue Théologique*, anul tome 107 (1985), nr. 1, pp. 87-100.
118. **LANNE**, Emmanuel, „Foi, sacrements et unité. Réflexions complémentaires sur le document de Bari”, în *Irénikon*, LXI (1988), nr. 2, pp. 189.
119. **LANNE**, Emmanuel, „La contribution du Cardinal Bea à la question du baptême et l’unité ders chrétiens”, în *Irénikon*, LV (1982), nr. 4, pp. 480-481.

120. L'ANNE, Emmanuel, „Les sacrements de l'initiation chrétienne et la confirmation dans l'Église d'Occident”, în *Irénikon*, LVII (1984), nr. 3, pp. 324-346.
121. L'ANNE, Emmanuel, „L'Église locale et l'Église universelle”, în *Irénikon*, anul XLIII (1970), nr. 4, pp. 481-511.
122. L'ARCHET, Jean-Claude, „Problema lui «Filioque». În legătură cu «Clarificarea» propusă de Consiliul Pontifical pentru Promovarea Unității Creștinilor”, în *Persoană și natură: Sfânta Treime-Hristos-Omul. Contribuții la dialogurile interortodoxe și intercreștine contemporane*, traducere de Pr. Dragoș Bahrim și Marinela Bojin, Editură Basilica, București, 2013, pp. 9-78.
123. L'ATTIER, Daniel J. „The Orthodox Rejection of Doctrinal Development”, în *Pro Ecclesia*, 20 (2011), pp. 389-410.
124. L'GRAND, Hervé, „«La Théologie des Églises soeurs». Réflexions ecclésiologiques autour de la Déclaration de Balamand”, în *Revue des sciences philosophiques et théologiques*, tome 88 (2004), nr. 3, pp. 461-496.
125. L'GRAND, Hervé, „Herméneutique et vérité. Des énoncés dogmatiques en contexte œcuménique. Démarches catholiques actuelles”, în *Recherches de Science Religieuse*, 89 (2001), nr. 2, pp. 53-76.
126. L'GRAND, Hervé, „L'ecclésiologie eucharistique dans le dialogue actuel entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe. Convergences atteintes et progrès encore souhaitables”, în *Istina*, LI (2006), nr. 4, pp. 359-361.
127. L'GRAND, Hervé, „L'inséparabilité de la communion eucharistique et de la communion ecclésiale. Un axiome chrétien commun et ses différences d'interprétation” în vol. *L'ecclésiologie eucharistique*, sous la direction de Jean Marie Van Cangh, Académie Internationale des Sciences Religieuses, Cerf, Paris, 2009, pp. 35-58.
128. L'OSKY, Nicolas, „Conciliarità-primato: un punto di vista ortodosso-russo”, în *Studi Ecumenici*, anul XVII (1999), nr. 1, pp. 135-144.
129. L'OSKY, Nicolas, „Conciliarité (catholicité) et primauté”, în *Science et Esprit*, 61 (2009), nr. 2-3, pp. 137-144.
130. L'OSKY, Nicolas, „Conciliarité: Que pourrait être la contribution orthodoxe à l'œcuménisme”, în *Revue des Sciences Religieuses*, 68 (1994), nr. 4, pp. 481-488.

- 131.** LUPU, Ștefan, „Sinodalitatea și/sau conciliaritatea: expresie a unității și catolicității Bisericii”, în *Dialog Teologic*, anul IV (2001), nr. 7, pp. 59-84.
- 132.** MANOUSSAKIS, John Panteleimon „Primacy and the Holy Trinity: Ecclesiology and Theology in Dialogue”, în John Chryssavgis (ed.), *Primacy in the Church. The office of Primate and the Authority of Councils*, vol. I *Historical and Theological Perspectives*, St. Vladimir’s Seminary Press, Yonkers, New York, 2016, pp. 175-194.
- 133.** MANOUSSAKIS, John Panteleimon „Primacy and ecclesiology: The State of the Question”, în *Orthodox Constructions of the West*, edited by George E. Demacopoulos and Aristotle Papanikolaou, Fordham University Press, New York, 2013, pp. 229-239.
- 134.** MARTINEZ, Julian Lopez, „La Doctrina eucaristică del documento catholico - orthodoxo «Munich 1982»”, în *Dialogo Ecumenico*, XXVI (1991), nr. 84, pp. 35-80.
- 135.** MCPARTLAN, Paul „Eucharistie et Église”, în *Henri de Lubac et le mystère de l’Église*, Actes du colloque du 12 octobre 1996 à l’Institut de France, Études lubaciennes, Les Éditions du Cerf, Paris, 1999, pp. 129-133.
- 136.** MCPARTLAN, Paul, „La papauté dans le dialogue catholique-orthodoxes”, în *Communio* XXI (1996), nr. 2, pp. 111-120.
- 137.** MEYENDORFF, Jean, „Orthodox-RomanCatholic Dialogue faces snags”, în *St. Vladimir’s Theological Quarterly*, XXX (1986), nr. 4, pp. 351-356.
- 138.** MEYENDORFF, Jean, *Le Régionalisme dans l’Église: structure de communion ou prétexte de séparatisme? Thèmes de discussion avec le catholicisme romain*, în *Contacts*, anul XXXIII (1981), nr. 115, pp. 193-210.
- 139.** MEIJER, Johan, „La legittimità di diversi tradizioni e usi nella chiesa secondo il Concilio di Constantinopoli 879-880”, în *Nicolaus*, XVI (1989), nr. 1-2, pp. 87-106.
- 140.** MEYER, Harding, „La notion de l’unité dans la diversité réconciliée”, în *Irénikon*, LVII (1984), nr. 1, pp. 27-51.

141. **MOLDOVAN**, Ilie, „Învățătura unitară despre Sfântul Duh și despre Biserică exprimată în Simbolul de credință la Sinodul al doilea ecumenic (381)”, în *Ortodoxia*, anul XXXIII (1981), nr. 3, pp. 409-432.
142. **MORRRILL**, Bruce T, „The Meaning of Confirmation: Searching with the Bishop, the Liturgy, and the Holy Spirit”, în *Liturgical Ministry*, 9 (2000), Spring, pp. 49-62.
143. **MURRAY**, Robert „Orientări noi în teologia romano-catolică după Conciliul al II-lea de la Vatican – intenții și realizări”, în *Ortodoxia*, XXIV(1972), nr. 1, pp. 26-37.
144. **NELLAS**, Panayotis, „Colegialitatea episcopală – o nouă problemă?”, în *Ortodoxia – divino umanism în acțiune. Studii și articole*, traducere de pr. prof. Ioan Ică sr, Editura Deisis, Sibiu, 2013, pp. 161-173.
145. **NICOLAESCU**, N. „A treia Conferință panortodoxă de la Rodos”, în *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVII (1964), nr. 11-12, pp. 1005-1018.
146. **NICOLAESCU**, N.I., „Decretul romano-catolic asupra ecumenismului și problema unității creștine”, în *Ortodoxia*, anul XIX (1967), nr. 2, pp. 293-301.
147. **NISSIOTIS**, Nikos, „Comment l’Eglise enseigne-t-elle avec autorité aujourd’hui ?”, în *Istina*, XXIII (1978), nr. 1, pp. 6-14.
148. **NOCENT**, Adrien, „L’Église locale, réalisation de l’Église du Christ et sujet de l’Eucharistie”, în *La Réception de Vatican II*, edité par G. Alberigo et J.-P. Jossua, Les Éditions du Cerf, Paris, 1985, pp. 285-302.
149. **PAPATHOMAS**, Grégoire, „De la dispersion de l’Église à l’anéantissement du Corps du Christ”, în *Chemins de la Christologie Orthodoxe*, textes réunis par Astérios Argryriou, collection „Jésus et Jésus-Christ”, dirigée par Mgr Joseph Doré, nr. 91, Édition Desclée, pp. 349-379.
150. **PARMENTIER**, Élisabeth „Le document d’accord catholique-orthodoxe de Munich 1982. Trente ans après, une relecture protestante”, în *Contacts*, anul LXIV (2012), nr. 240, pp. 468-477.
151. **PASQUIER**, Jean-Marie, *L’Eglise comme sacrement. Le développement de l’idée sacramentelle de L’Eglise de Moehler à Vatican II*, Academic Press Fribourg, 2008.

152. **PETRARU**, Gheorghe, „Euharistia – Taina unității Bisericii și a mântuirii în Hristos”, în *Dimensiunea penitențială și euharistică a vieții creștine*, Gheorghe Petraru și Liviu Petcu coordonatori, Editura Doxologia, Iași, 2014, pp. 45-62.
153. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie „Lucrările celei de-a IV sesiuni a Comisiei internaționale mixte de dialog între Bisericile Ortodoxe și Biserica Romano-Catolică”, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CIV (1986), nr. 5-6, pp. 79-83.
154. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Hans Küng și declarația «Mysterium Ecclesiae»”, în *Ortodoxia*, XXVI (1974), nr. 1, pp. 5-69.
155. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Credința, tainele și unitatea Bisericii (I) (pe marginea dialogului teologic ortodoxo-romano-catolic)” în *Telegraful Român*, anul 131 (1984), nr. 23-24, pp. 1-2.
156. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Dialog teologic dintre ortodocși și romano-catolici și perspectivele lui (III)”, în *Telegraful Român*, anul 134 (1986), nr. 11-12, p. 2.
157. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Dilemele stării de despărțire și perspectivele ecumenismului”, în vol. *Ca toți să fie una – Ut omnes unum sint*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 13-79.
158. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Lucrările Comisiei internaționale mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică. Sesiunea a IV-a, Bari, iunie, 1987”, în *Mitropolia Ardealului*, anul (1987), nr. 4, pp. 62-67.
159. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Patriarhia Ecumenică și dialogul cu romano-catolicii”, în vol. *Ca toți să fie una – Ut omnes unum sint*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, pp. 181-192.
160. **PLĂMĂDEALĂ**, Antonie, „Bari 1987: Un document de dialog. Dialogul dintre Bisericile Ortodoxă și Romano-Catolică. Stadiul lui în sesiunea plenară din 1987”, în *Biserica Ortodoxă Română*, CV (1987), nr. 5-6, pp. 68-74.
161. **POGAN**, Aurel, „Semnificația ecleziologică a Sf. Euharistii”, în *Studii Teologice*, XXV (1973), nr. 7-8, pp. 534-545.
162. **POPESCU**, Dumitru, „Relațiile dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică”, în *Studii Teologice*, XXXI (1979), nr. 5-10, pp. 367-390.

163. POTT, Thomas, „Le document de Ravenne, présentation et texte”, în *Irénikon*, LXXX (2007), nr. 4, pp. 572-597.
164. RADU, Dumitru, „Autoritate și conciliaritate în practica actuală a Bisericii: convergență și tensiuni”, în *Ortodoxia*, anul XLI (1989), nr. 2, pp. 90-114.
165. RATZINGER, Joseph, „Despre eclesiologia constituției «Lumen Gentium»”, traducere de W. Dancă, în *Dialog Teologic*, anul IV (2001), nr. 7, pp. 14-31.
166. RĂMUREANU, I. „Atitudinea Bisericii Romano-Catolice față de Mișcarea Ecumenică”, în *Ortodoxia*, anul XIV (1962), nr. 1-2, pp. 153-180.
167. REHRAURER, Ann Frances, „Diocesan Confirmation practices”, în *Liturgical Ministry*, 9 (2000), Spring, pp. 84-91.
168. REVEL, Jean –Philippe, „L’achèvement du baptême” în *Communio*, VII (1982), nr. 5, pp. 13-32.
169. RIGAL, Jean, „Trois approches de l’ecclésiologie de communion: Congar, Zizioulas, Moltmann”, în *Nouvelle Revue Théologique*, CXX (1998), nr. 4, pp. 605-619.
170. RIGAL, Jean, „Une première approche de l’encyclique de Jean-Paul II «L’Église vit de l’Eucharistie»”, în *Nouvelle Revue Théologique*, CXXV (2003), nr. 4, pp. 544-554.
171. ROPPELT, Rowena, „Baptism – And Than What? A Catechumenate for the Already-Baptized” în *Worship*, vol. 82, 2008, pp. 214-242.
172. ROUSSEAU, D.O., „La troisième conférence panorthodoxe de Rhodes (1-15 novembre 1964)”, în *Irénikon*, XXXVII (1964), nr. 4, pp. 487-507.
173. RUSSEL, Norman, „Catholic-Orthodox Dialogue: Patmos and Rhodes”, în *Sobornost incorporating Eastern Churches Review*, III (1981), nr. 1, pp. 86-88.
174. SALACHAS, Dimitri, „Introduzioni al Documento di Monaco”, în *Nicolaus*, XI (1983), fasc. 2, vol. intitulat „Istanze ecclesiologiche presenti nei Documenti di Lima e di Monaco, Atti del V Colloquio cattolico-ortodosso, Bari 16-18 marzo 1983, pp. 287-326.

175. SAUCA, Ioan, „Taina Botezului de-a lungul vremii”, în *Mitropolia Banatului*, XXXIV (1984), nr. 5-6, pp. 285-306.
176. SCHEMANN, Alexander, „La notion de primauté dans l’ecclésiologie orthodoxe”, în N. Afanassieff/N. Koulomzine/J. Meyendorff/A. Schmemmann (eds), *La primauté de Pierre dans l’Église Orthodoxe*, Éditions Delachaux & Niestlé, Neuchâtel, 1960, pp. 119-150.
177. SCHULZ, Hans Joachim, „Église Locale et Église Universelle. Primauté, Collégialité et Synodalité”, în *Proche-Orient Chrétien*, XXX (1981), nr. 1-4, pp. 3-22.
178. SERRA, Dominic, E., „Baptism and Confirmation: Distinct sacraments, one Liturgy”, în *Liturgical Ministry*, vol. IX (2000), pp. 63-71.
179. SICARD, Damien, „L’utilisation de l’expression «Églises soeurs» dans le dialogues de 1962 à 1997 entre Église orthodoxe et Église catholique”, în Comité mixte catholique-orthodoxe en France, *Catholiques et orthodoxes: Les enjeux de l’uniatisme dans le sillage de Balamand*, Bayard Éditions/Fleurus-Mame et les Éd. du Cerf, Paris, 2004, pp. 343-355.
180. SKIRA, Jaroslav Z., „Ecclesiology in the International Orthodox-Catholic Ecumenical Dialogue”, în *The Greek Orthodox Theological Review*, vol. 41 (1996), nr. 4, pp. 359-374.
181. SKIRA, Jaroslav, „The synthesis between Christology and Pneumatology in Modern Theology”, în *Orientalia Christiana Periodica*, anul LXVIII (2002), pp. 435-465;
182. STAVRIDIS, Vasileios Th., „Le patriarche œcuménique Athénagoras Ier”, în *Proche Orient Chrétien*, tome XXIV (1974), fasc. 2, pp. 163-174.
183. STAVROU, Michel, „Les «ambigua» du document de Balamand pour sa réception du coté orthodoxe”, în Comité mixte catholique-orthodoxe en France, *Catholiques et orthodoxes: Les enjeux de l’uniatisme dans le sillage de Balamand*, pp. 323-342, în special pp. 334-342.

- 184.** STAVROU, Michel, „Linéaments d’une théologie orthodoxe de la conciliarité”, în *Irénikon*, tome LXXVI (2003), nr. 4, pp. 470-506.
- 185.** STAVROU, Michel, L’abandon par Rome du concept de «Patriarcat d’Occident» augere-t-il un meilleur exercice de la primauté universelle”, în *Istina*, LI (2006), nr. 1, pp. 19-23.
- 186.** STAVROU, Michel, „Le dialogue catholique-orthodoxe sur la question de l’uniatisme à la lumière de la déclaration de Balamand (1993)”, în *Teologia*, XI (2007), nr.4, pp.10-30.
- 187.** STĂNILOAE, D., „Iisus Hristos, Arhiereu în veac”, în *Ortodoxia*, anul XXXI (1979), nr. 2, pp. 217-231.
- 188.** STĂNILOAE, Dumitru „Natura sinodicității”, în *Studii Teologice*, XXIX (1977), nr. 9-10, pp. 605-614.
- 189.** STĂNILOAE, Dumitru, „Din aspectul sacramental al Bisericii”, în *Studii Teologice*, XVIII (1966), nr. 9-10, pp. 531-562.
- 190.** STĂNILOAE, Dumitru, „Mărturisirea dreptei credințe prin rugăciunile preotului însoțite de răspunsurile credincioșilor ca pregătire pentru înfăptuirea jertfei euharistice și a împărțirii de ea”, în *Mitropolia Banatului*, XXXI (1982), nr. 1-3, pp. 39-72.
- 191.** STĂNILOAE, Dumitru, „Sinodul II Ecumenic și Simbolul niceo-constantinopolitan”, în *Ortodoxia*, anul XXXIII (1981), nr. 3, pp. 362-385.
- 192.** SWIDLER, Leonard, „The Eucharist in ecumenical perspective”, în *Journal of Ecumenical Studies*, XIII (1976), nr. 2, pp. 332-344.
- 193.** ȘELARU, Sorin, „Conciliarité et autorité au niveau régional dans l’Église: de Lumen Gentium au Document du Ravenne”, în *Irénikon*, LXXXVIII (2015), nr. 1, pp. 181-200.
- 194.** ȘELARU, Sorin, „Considerații «simbolice» ale raportului dintre Biserica-Taină/Sacrament și Sfintele Taine”, în Adrian Niculcea, Tudor Cosmin Ciocan, Sebastian Voicu (eds), *Constituția sacramentală a Bisericii: 30 de ani de la lansarea documentului „Botez, Euharistie, Minister” la Lima (1992-2012)*, Colocviu național de teologie dogmatică, Constanța, 4-6 septembrie 2012, Editura Vasiliana ’98, Iași, 2014, pp. 223-253.

- 195.**   **ȘELARU**, Sorin, „Vatican II – în căutarea unei noi paradigme. Perspective asupra receptării eclesiologiei Conciliului Vatican II ca eclesiologie a comuniunii”, în *Teologie și Viață*, serie nouă, XVIII (2008), nr. 1-6, pp. 340-356.
- 196.**   **TĂMAȘ**, Tămaș, „Problema raportului dintre Biserica locală și Biserica universală – implicații ecumenice”, în *Studii Teologice*, anul XLIII (1991), nr. 5-6, pp. 90-105.
- 197.**   **TILLARD**, J.M.R, „Il n’est d’Eglise qu’eucharistique”, în *Nicolaus*, X (1982), nr. 2, pp. 233-262.
- 198.**   **TILLARD**, J.M.R. „L’Église de Dieu est une communion”, în *Irénikon*, LIII (1980), nr. 4, pp. 451-468.
- 199.**   **TILLARD**, J.M.R., „Église catholique et dialogues bilatéraux”, în *Irénikon*, anul LVI (1983), nr. 1, pp. 5-19.
- 200.**   **TODORAN**, Isidor, „De ce au eșuat încercările de unire a Bisericilor după 1054”, în *Ortodoxia*, XIV (1962), nr. 3, pp. 326-333.
- 201.**   **TOMA**, Cornel „Lex orandi, lex est credendi sau unitatea dintre dogmă, spiritualitate și cultul Bisericii”, Prefață la Alexander SCHEMANN, *Introducere în teologia liturgică*, traducere din limba engleză de ieromonah Vasile Bârzu, Editura Sophia, București, 2009, pp. 7-56.
- 202.**   **TOMA**, Ștefan, „Locul Bisericii Ortodoxe într-o Europă unită. Aspecte legate de fenomenul secularizării și al globalizării. Definierea sensului participării ortodoxe la ecumenismul contemporan”, în *Revista Teologică*, serie nouă, XVII (2007), nr. 2, pp. 277-291.
- 203.**   **TURCESCU**, Lucian, „Eclesiologie euharistică sau Sobornicitate deschisă”, trad. de Drd. Ioan Istrati, în *Teologie și Viață*, serie nouă XXII (LXXVIII) (2002), nr. 9-12, pp. 216-231.
- 204.**   **VAQUERO**, Jose Sanchez, „El dialogo ecumenico entre la Iglesia Católica y la Ortodoxa”, în *Diálogo Ecuménico*, XX (1985), nr. 66, pp. 35-68.
- 205.**   **VASILIU**, Cezar, „Pregătirea, începerea și perspectivele dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică”, în *Studii Teologice*, XXXIII (1981), nr. 5-6, pp. 376-397.

- 206.** VOICU, Constantin, „Botezul de la Hristos în lumina Sfinților Părinți”, în Arhid. Constantin Voicu, *Studii de Teologie Patristică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, pp. 379-390.
- 207.** VOICU, Constantin, „Botezul prin întreita cufundare în numele Sfintei Treimi în lumina Sfinților Părinți”, în Arhid. Constantin Voicu, *Studii de Teologie Patristică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, pp. 391-409.
- 208.** VOICU, Constantin, „Taina Sfântului Botez în lumina harului, după Sfinții Părinți”, în Arhid. Constantin Voicu, *Studii de Teologie Patristică*, pp. 410-423.
- 209.** WAINWRIGHT, Geoffrey, „La confession et les confessions: vers l’unité confessionnelle et confessante des chrétiens”, în *Irénikon*, LVII (1984), nr. 1, pp. 5-26.
- 210.** WARE, Kallistos „L’exercice de l’autorité dans l’Église orthodoxe”, I, în *Irénikon*, LIV (1981), nr. 4, pp. 451-471.
- 211.** Ware, Kallistos, „L’exercice de l’autorité dans l’Église orthodoxe, II, în *Irénikon*, LV (1982), nr. 1, pp. 25-34.
- 212.** WARE, Kallistos, „La théologie orthodoxe au vingt-et-unième siècle”, în *Irénikon*, LXXVII (2004), nr. 2-3, pp. 219-238.
- 213.** WARE, Kallistos, „Les fondements patristiques de la sacramentalité orthodoxe”, în *Contacts*, LXIV (2012), nr. 1, pp. 23-35.
- 214.** WARE, Kallistos, „The Ravenna document and the future of orthodox-Catholic dialogue”, în *The Jurist*, vol 69 (2009), pp. 766-789.
- 215.** WIENS, Devon, „The biblical significance of Baptism by immersion”, în *Direction Spring*, vol. 14, (1985), nr. 1, pp. 10-13.
- 216.** WILLEBRANDS, Johannes, „La signification de «subsistit in» dans l’ecclesologie de communion”, în *La Documentation Catholique*, 3 janvier 1988, nr. 1953, col. 35-41.
- 217.** WOODEN, Anastacia Wooden, „Eucharistic ecclesiology of Nicolas Afanasiev and its ecumenical significance: a new perspective”, în *Journal of Ecumenical Studies*, XLV (2010), nr. 4, pp. 543-560.

- 218.** YANGAZOGLU, Stavros, „Le dogme en tant que conception juridique et processus interprétatif. Les présupposés théologiques pour l'interprétation du content de la foi”, în *Dogma and Terminology in the Orthodox Tradition Today*, 4th International Symposium of Orthodox Dogmatic Theology, Sofia, 22-25 September, 2013, Editors: Ioan Tulcan, Peter Bouteneff, Michel Stavrou, Editura Astra Museum, Sibiu, 2015, pp. 201-214.
- 219.** ZIZIOULAS, Giovanni, „Il primato nella chiesa”, în *Studi Ecumenici*, anul XVII (1999), nr. 1, pp.
- 220.** ZIZIOULAS, Ioannis, „Recent Discussions on Primacy in Orthodox Theology”, în Walter Kasper (ed.) *The Petrine Ministry: Catholic and Orthodox in Dialogue*, New York, Newman Press, 2006, pp. 231-248.
- 221.** ZIZIOULAS, Ioannis, „Unitatis Redintegratio: une réflexion orthodoxe”, în *Rechercher l'unité des chrétiens*, Actes de la Conférence Internationale organisée à l'occasion du 40e anniversaire de la promulgation du Décret Unitatis Redintegratio du Concile Vatican II, 11-13 novembre 2004, pp. 40-58.
- 222.** ZIZIOULAS, Jean, „Le Mystère de l'Église dans la tradition orthodoxe”, în *Irenikon*, LX (1987), nr. 3, pp. 323-335.
- 223.** ZIZIOULAS, Jean, „L'évêque selon la doctrine théologique de l'Église Orthodoxe” în vol. *L'Église et ses institutions*, texte réunis par l'Archimandrite Grigorios Papatomas et Hyacinthe Destivelle, O.P., Les Éditions du Cerf, Paris, 2011, pp. 369-391.
- 224.** ZIZIOULAS, Jean, „L'ordination est-elle un sacrement? Réponse d'un orthodoxe”, în *Concilium*, 74 (1972), nr. 1, pp. 41-47.
- 225.** ZIZIOULAS, Jean, „Ordination et communion”, în *Istina*, XVI (1971), nr. 1, pp. 5-12.
- 226.** ZIZIOULAS, Jean, „Christologie, Pneumatologie et institutions ecclésiales”, în vol: *Les Églises après Vatican II. Dynamisme et Prospective* – actes du Colloque international de Boulogne, (ed.) Giuseppe Alberigo, Editura Beauchesne, Paris, 1981, pp. 131-148.
- 227.** ZIZIOULAS, John D., „The ecclesiological presuppositions of the holy Eucharistic”, în *Nicolaus*, anul X (1982), nr. 2, pp. 333-349.

V. SURSE WEB

1. **ANGHEL**, Gheorghe, „Întrunirea Comisiei Mixte de dialog teologic ortodox-catolic, la final”, <http://basilica.ro/intrunirea-comisiei-mixte-de-dialog-teologic-ortodox-catolic-la-final/> (accesat 16.XII.2016).
2. **BARRETT**, David V., „Archbishop puts Confirmation before Communion”, în *Catholic Herald* <http://www.catholicherald.co.uk/news/2011/01/26/archbishop-puts-confirmation-before-communion/> - accesat în data de 28 .01. 2017.
3. **GERALD O'Connell**, „Vatican top ecumenist hails Orthodox «breakthrough»”, interviu cu Walter Kasper, copreședintele Comisiei mixte internațional pentru dialogul teologic orthodox-romano-catolic, pentru *Our Sunday Visitor*, la data de 03 februarie 2008, accesibil online: <https://www.osv.com/OSVNewsweekly/ByIssue/Article/TabId/735/ArtMID/13636/ArticleID/10172/Vaticans-ecumenist-hails-Orthodox-breakthrough.aspx> (accesat: 21. XI. 2014).
4. **GLEESON**, Brian, „The Church as Sacrament Revisited: Sign and Source of Encounter with Christ”, în *Australian eJournal of Theology*, 4 (2005), nr. 1, p. 1-13, http://aejt.com.au/_data/assets/pdf_file/0010/395533/AEJT_4.7_Gleeson.pdf
5. **TSELENGHIDIS**, Dimitrios, „Neliniști ortodoxe motivate de textul de la Ravenna”, trad. în lb. română pe site-ul <http://www.cuvantul-ortodox.ro/2009/06/19/nelinisti-ortodoxe-motivate-de-textul-de-la-ravenna/>
6. **VASILADIS**, Petros, „Conciliarity and primacy. From the New Testament to present Orthodox-Catholic Theological Dialogue”, <https://auth.academia.edu/PetrosVassiliadis>